TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2015. gada 10. decembrī **

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa — Tiesu iestāžu sadarbība civillietās — Regula (EK) Nr. 864/2007 — 4. panta 1. punkts — Jēdzieni "valsts, kurā radies kaitējums", "kaitējums" un "neatļautās darbības netiešās sekas" — Kaitējums, kas personiski nodarīts ceļu satiksmes negadījumā bojā gājušas personas ģimenes loceklim — Piemērojamie tiesību akti

Lieta C-350/14

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Tribunale di Trieste* (Triestes tiesa, Itālija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2014. gada 10. jūlijā un kas Tiesā reģistrēts 2014. gada 21. jūlijā, tiesvedībā

Florin Lazar

pret

Allianz SpA .

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: trešās palātas priekšsēdētājs L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], kas pilda ceturtās palātas priekšsēdētāja pienākumus, tiesneši J. Malenovskis [*J. Malenovský*], M. Safjans [*M. Safjan*] (referents), A. Prehala [*A. Prechal*] un K. Jirimēe [*K. Jürimäe*],

ģenerāladvokāts N. Vāls [*N. Wahl*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *L. Lazar* un *G. Chiturlas* vārdā – *M. Bonito*, *avvocato*,

— Austrijas valdības vārdā – *G. Eberhard*, pārstāvis,

— Portugāles valdības vārdā – *L. Inez Fernandes* un *A. Fonseca Santos*, pārstāvji,

— Eiropas Komisijas vārdā – *L. Cappelletti* un *M. Wilderspin*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2015. gada 10. septembra tiesas sēdē,

** Tiesvedības valoda – itāļu.

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 11. jūlija Regulas (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām ("Roma II") (OV L 199, 40. lpp.; turpmāk tekstā – "Romas II regula"), 4. panta 1. pantu.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp Rumānijā dzīvojošo *F. Lazar* un Itālijas apdrošināšanas sabiedrību *Allianz SpA* par to, lai tiktu atlīdzināts mantiskais un nemantiskais kaitējums, kas viņam nodarīts ar to, ka viņa meita gājusi bojā Itālijā notikušā ceļu satiksmes negadījumā.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Romas II regula

3 Atbilstoši Romas II regulas preambulas 7. apsvērumam:

"Regulas materiāltiesiskajai darbības jomai un noteikumiem vajadzētu būt saderīgiem ar Padomes Regulu (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās [(OV 2001, L 12, 1. lpp.; turpmāk tekstā – "Briseles I regula")] un instrumentiem, kuri reglamentē tiesību aktus, kas piemērojami līgumsaistībām."

4 Šīs regulas preambulas 16. un 17. apsvērums ir formulēti šādi:

"(16) Vienotiem noteikumiem būtu jāveicina tiesas nolēmumu paredzamība un jānodrošina saprātīgs līdzsvars starp tās personas interesēm, ko uzskata par atbildīgu, un tās personas interesēm, kam nodarīts kaitējums. Saistība ar valsti, kur radies tiešais kaitējums (*lex loci damni*), rada taisnīgu līdzsvaru starp tās personas interesēm, ko uzskata par atbildīgu, un tās personas interesēm, kam nodarīts kaitējums, kā arī atspoguļo mūsdienu pieeju civiltiesiskai atbildībai un to, kā attīstās atbildības neatkarīgi no vainas sistēmas.

(17) Piemērojamie tiesību akti būtu jānosaka, pamatojoties uz to, kur radies kaitējums, neatkarīgi no tā, kurā valstī vai valstīs varētu rasties netiešas sekas. Tādējādi personiska aizskāruma gadījumos vai gadījumos, kad kaitējums radies mantai, valstij, kurā radies kaitējums, vajadzētu būt valstij, kurā attiecīgi nodarīts personiskais aizskārums vai radies kaitējums mantai."

5 Minētās regulas 2. panta "Ārpuslīgumiskas saistības" 1. punktā ir noteikts:

"Šajā regulā kaitējums ietver visas sekas, kas izriet no neatļautas darbības, netaisnas iedzīvošanās, *negotiorum gestio* vai *culpa in contrahendo*."

6 Romas II regulas II nodaļā par neatļautām darbībām ir tās 4. pants "Vispārējs noteikums". Šis pants ir izteikts šādā redakcijā:

"1. Ja vien šajā regulā nav paredzēts kas cits, tiesību akti, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām, kuras izriet no neatļautas darbības, ir tās valsts tiesību akti, kurā radies kaitējums, neatkarīgi no tā, kurā valstī iestājies notikums, kas radījis kaitējumu, un neatkarīgi no tā, kurā valstī vai kurās valstīs radušās netiešas minētā notikuma sekas.

2. Tomēr gadījumā, ja gan personai, ko uzskata par atbildīgu, gan personai, kam nodarīts kaitējums, laikā, kad kaitējums radies, pastāvīgā mītnesvieta ir vienā un tajā pašā valstī, piemēro minētās valsts tiesību aktus.

3. Ja visi lietas apstākļi skaidri liecina, ka neatļautā darbība ir acīm redzami ciešāk saistīta ar citu valsti, kas nav 1. vai 2. punktā norādītā valsts, piemēro attiecīgās valsts tiesību aktus. Acīm redzami ciešāka saikne ar citu valsti jo īpaši varētu būt balstīta uz jau iepriekš pastāvējušām pušu attiecībām, piemēram, uz līgumu, kas ir cieši saistīts ar attiecīgo neatļauto darbību."

7 Atbilstoši Romas II regulas 15. panta attiecīgi c) un f) punktam ārpuslīgumiskām saistībām piemērojamajos tiesību aktos reglamentē "kaitējuma esamību, būtību un novērtējumu vai pieprasāmo tiesisko aizsardzību", kā arī "personas, kas ir tiesīgas saņemt kompensāciju par personisku kaitējumu".

Briseles I regula un Regula (ES) Nr. 1215/2012

8 Briseles I regulas II nodaļā, kurā izklāstīts, kā nosakāma jurisdikcija, ir 2. iedaļa "Īpašā jurisdikcija". Šajā iedaļā atrodas šīs regulas 5. pants, kura 3. punktā ir paredzēts:

"Personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, citā dalībvalstī var iesūdzēt:

[..]

3. lietās, kas attiecas uz kaitējumu vai neatļautu rīcību, tās vietas tiesā, kur kaitējums noticis vai varējis notikt [lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu, tās vietas tiesās, kur iestājies vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu]".

9 Kopš 2015. gada 10. janvāra šī regula ir aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 20. decembra Regulu (ES) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV L 351, 21. lpp.), kuras 7. panta 2. punkts ir izteikts Briseles I regulas 5. panta 3. punkta redakcijai identiskā redakcijā.

Itālijas tiesības

10 Iesniedzējtiesa norāda, ka Itālijas Civilkodeksa 2043. un 2059. pantu *Corte suprema di cassazione* (Kasācijas tiesa) ir interpretējusi tādējādi, ka bojāgājušā ģimenes locekļiem *jure proprio* ir tiesības uz viņiem nodarītā mantiskā un nemantiskā kaitējuma atlīdzību. Par nemantisko kaitējumu varot tikt atzīts šāds kaitējums: kaitējums veselībai (medicīniski konstatēts kaitējums), morāls kaitējums (garīgas ciešanas) un kaitējums personiskajām attiecībām (būtiskas izmaiņas ikdienas dzīvē).

11 Tā vienlīdz norāda, ka Privātpersonu apdrošināšanas kodeksa 283. panta 1. punktā ir paredzēts, ka ceļa satiksmes negadījuma radīto kaitējumu – gadījumā, ja nav identificēts šo kaitējumu izraisījušais transportlīdzeklis, – ar izraudzīto apdrošināšanas uzņēmumu starpniecību atlīdzina Ceļu satiksmes negadījumos cietušo garantijas fonds (*Fondo di garanzia per le vittime della strada*).

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

12 No iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka Rumānijas pilsonis *F. Lazar* lūdza atlīdzināt mantisko un nemantisko kaitējumu, kas nodarīts ar to, ka viņa meita – Itālijā dzīvojuša Rumānijas pilsone – Itālijā gāja bojā kāda neidentificēta transportlīdzekļa izraisītā ceļu satiksmes negadījumā.

13 Apdrošināšanas sabiedrība *Allianz SpA* tika pieaicināta lietā kā sabiedrība, kuru izraudzījies Ceļu satiksmes negadījumos cietušo garantijas fonds.

14 Arī cietušās māte un vecāmāte, kas abas ir Itālijā dzīvojošas Rumānijas pilsones, iestājās lietā un prasīja atlīdzināt mantisko un nemantisko kaitējumu, kas viņām nodarīts cietušās nāves dēļ.

15 Iesniedzējtiesas ieskatā, tā kā prasītāji vēlas saņemt atlīdzinājumu par kaitējumu, kas viņiem esot personiski nodarīts kāda viņu ģimenes locekļa nāves dēļ, jānoskaidro, vai šis kaitējums ir kaitējums Romas II regulas 4. panta 1. punkta izpratnē vai arī neatļautas darbības netiešas sekas tās pašas tiesību normas izpratnē.

16 No atbildes uz šo jautājumu esot atkarīgs, kādas materiālās tiesības jāpiemēro iesniedzējtiesai, lai tā varētu izspriest par to, vai pastāv un ir atlīdzināms kaitējums, uz kuru tajā atsaucas Rumānijā dzīvojošais prasītājs. Šajā ziņā šī tiesa izklāsta iemeslus, kāpēc tajā izskatāmajā lietā varētu būt piemērojamas gan Itālijas tiesības, gan Rumānijas tiesības.

17 Tādējādi Itālijas tiesībās no ģimenes locekļa nāves izrietošais kaitējums esot tieši nodarīts ģimenes loceklim konkrēti tādējādi, ka tiekot aizskartas viņa personiskās tiesības. Līdz ar to pamatlietā prasītājs apgalvojot kaitējumu, kas, pamatojoties uz šīm valsts tiesībām, būtu uzskatāms par tieši viņam nodarītu un par būtiskām viņa ģimenes locekļa nāves sekām. Turpretim citās Eiropas tiesību sistēmās šā veida kaitējums šādi atzīts neesot.

18 Turklāt, lai arī Itālijas tiesībās tas ir tiešs kaitējums, kas tiesību subjektam nodarīts kāda viņa ģimenes locekļa nāves dēļ, iesniedzējtiesa prāto, vai, ievērojot Tiesas judikatūru par Briseles I regulu, tiesības saņemt šā kaitējuma atlīdzinājumu Romas II regulas izpratnē var būt vienas no to izraisošās neatļautās darbības, proti, ceļu satiksmes negadījuma, "netiešajām sekām".

19 Šajos apstākļos *Tribunale di Trieste* (Triestes tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"Kā interpretēt [Romas II regulas] 4. panta 1. punktu daļā, kurā ir noteikts, ka "tiesību akti, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām, kuras izriet no neatļautas darbības, ir tās valsts tiesību akti, kurā radies kaitējums"? Proti:

1) Kā interpretēt jēdzienu "vieta, kurā radies kaitējums" [Romas II regulas] 4. panta 1. punkta izpratnē saistībā ar prasību atlīdzināt mantisku un nemantisku kaitējumu, uz ko atsaucas lietas izskatīšanas valstī notikušā ceļu satiksmes negadījumā bojāgājušas personas tuvinieki, ja šie tuvinieki dzīvo un šo kaitējumu ir cietuši citā [Eiropas] Savienības valstī?

2) Vai [Romas II regulas] 4. panta 1. punkta piemērošanas nolūkā mantisks un nemantisks kaitējums, kas lietas izskatīšanas valstī notikušā ceļu satiksmes negadījumā bojāgājušas personas tuviniekiem radies viņu dzīvesvietas valstī, ir jākvalificē kā "kaitējums" [šā] 4. panta 1. punkta pirmās daļas izpratnē vai arī kā "netiešās sekas" šīs pašas tiesību normas otrās daļas izpratnē?"

Prejudiciālie jautājumi

20 Ar šiem kopīgi iztirzājamajiem jautājumiem iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai tālab, lai noskaidrotu, kādi tiesību akti ir piemērojami no ceļu satiksmes negadījuma izrietošām ārpuslīgumiskajām saistībām, Romas II regulas 4. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka kaitējums, kas saistībā ar šādā – lietas izskatīšanas dalībvalstī notikušā – negadījumā iestājušos personas nāvi ir nodarīts kādā citā dalībvalstī dzīvojošajiem šīs personas tuviniekiem, ir uzskatāms par "kaitējumu" vai šā negadījuma "netiešām sekām" šīs tiesību normas izpratnē.

21 Jautājumā par Romas II regulas 4. panta 1. punkta interpretāciju jāatgādina, ka gan no vajadzības Savienības tiesības piemērot vienveidīgi, gan no vienlīdzības principa izriet, ka Savienības tiesību norma, kurā tās satura un piemērošanas jomas noskaidrošanai nav nevienas tiešas norādes uz

dalībvalstu tiesībām, parasti visā Eiropas Savienībā ir interpretējama autonomi un vienveidīgi (šajā ziņā skat. spriedumu *Kásler* un *Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 37. punkts). Saskaņā ar pastāvīgo Tiesas judikatūru šajā ziņā ir jāņem vērā ne tikai šīs tiesību normas formulējums, bet arī tās konteksts un šo normu ietverošā tiesiskā regulējuma mērķi (spriedums *Lanigan*, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

22 Šajā ziņā jānorāda, ka saskaņā ar Romas II regulas 2. pantu "kaitējums ietver visas sekas, kas izriet no neatļautas darbības".

23 Taču, lai identificētu no neatļautas darbības izrietošām ārpuslīgumiskajām saistībām piemērojamos tiesību aktus, šīs regulas 4. panta 1. punktā vērā tiek ņemti tās valsts tiesību akti, kurā tiek nodarīts "kaitējums", neatkarīgi no tā, kurā valstī notiek kaitējumu izraisošais notikums un kurā vai kurās valstīs iestājas šā notikuma "netiešās sekas". No minētās regulas preambulas 16. apsvēruma izriet, ka kaitējums, kas jāņem vērā, lai noskaidrotu šo kaitējuma rašanās vietu, ir tiešais kaitējums.

24 Personiska aizskāruma gadījumos vai gadījumos, kad kaitējums radies mantai, Savienības likumdevējs Romas II regulas preambulas 17. apsvērumā ir precizējot norādījis, ka valsts, kurā radies tiešais kaitējums, ir tā valsts, kurā nodarīts personiskais aizskārums vai kaitējums mantai.

25 No tā izriet, ka, ja ir iespējams identificēt tieša kaitējuma rašanos, kā tas parasti ir ceļu satiksmes negadījumā, šā tiešā kaitējuma vieta būs pienācīgais piesaistes punkts, lai noskaidrotu piemērojamos tiesību aktus, neatkarīgi no šā negadījuma netiešajām sekām. Šajā gadījumā šis kaitējums ir *F. Lazar* meitas nāvi izraisījušie miesas bojājumi, kas – atbilstoši iesniedzējtiesas teiktajam – radies Itālijā. Savukārt viņas tuviniekiem nodarītais kaitējums ir uzskatāms par pamatlietā aplūkotā negadījuma netiešām sekām Romas II regulas 4. panta 1. punkta izpratnē.

26 Šādu interpretāciju apstiprina minētās regulas 15. panta f) punkts, kurā teikts, ka to personu loks, kuras var piesaukt sev nodarīto kaitējumu, ir nosakāms piemērojamos tiesību aktos, jo šis punkts aptver pamatlietā aplūkoto gadījumu, kad kaitējums ir nodarīts cietušā tuviniekiem.

27 Proti, jautājumā par sava Priekšlikuma Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām ("Roma II") (COM(2003) 427, galīgā redakcija), 11. panta g) punktu, kas pārtapis Romas II regulas 15. panta f) punktā, Eiropas Komisija ir izklāstījusi, ka norādītajos tiesību aktos nosaka arī personas, kas ir tiesīgas saņemt kompensāciju par personisku kaitējumu. Ar šo jēdzienu domāts konkrēti viest skaidrību jautājumā par to, vai kāds cits, kas nav "tiešais cietušais", var saņemt atlīdzinājumu par kaitējumu, kas tam – šā cietušajam nodarītā kaitējuma rezultātā – nodarīts "rikošetā". Šis kaitējums varētu būt vai nu nemateriāls, piemēram, kāda tuvinieka nāves izraisīti pārdzīvojumi, vai materiāls, piemēram, mirušās personas bērniem vai laulātajam nodarītie zaudējumi.

28 Ņemot vērā šos aspektus, vispirms jānoskaidro, kādi tiesību akti ir piemērojami juridiskajam faktam, lai pēc tam, pamatojoties uz šiem tiesību aktiem, varētu noteikt, kurām personām ir nodarīts kaitējums, kas rada tiesības uz atlīdzinājumu.

29 Tādējādi ar to, ka tiek piemēroti tiešā kaitējuma rašanās vietas tiesību akti, tiek palīdzēts sasniegt Romas II regulas preambulas 16. apsvērumā izklāstīto mērķi nodrošināt piemērojamo tiesību aktu paredzamību, vienlaikus novēršot risku, ka minētā neatļautā darbība varētu sadalīties vairākās daļās, kurām piemērojami atšķirīgi tiesību akti atkarībā no tā, kur kaitējums tiek nodarīts citām personām, kas nav tiešais cietušais.

30 No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka uz uzdotajiem jautājumiem jāatbild, ka tālab, lai noskaidrotu, kādi tiesību akti ir piemērojami no ceļu satiksmes negadījuma izrietošām ārpuslīgumiskajām saistībām, Romas II regulas 4. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka kaitējums, kas saistībā ar šādā – lietas

izskatīšanas dalībvalstī notikušā – negadījumā iestājušos personas nāvi ir nodarīts kādā citā dalībvalstī dzīvojošajiem šīs personas tuviniekiem, ir uzskatāms par šā negadījuma "netiešām sekām" šīs tiesību normas izpratnē.

Par tiesāšanās izdevumiem

31 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

Tālab, lai noskaidrotu, kādi tiesību akti ir piemērojami no ceļu satiksmes negadījuma izrietošām ārpuslīgumiskajām saistībām, Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 11. jūlija Regulas (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām ("Roma II"), 4. panta 1. pants jāinterpretē tādējādi, ka kaitējums, kas saistībā ar šādā – lietas izskatīšanas dalībvalstī notikušā – negadījumā iestājušos personas nāvi ir nodarīts kādā citā dalībvalstī dzīvojošajiem šīs personas tuviniekiem, ir uzskatāms par šā negadījuma "netiešām sekām" šīs tiesību normas izpratnē.

[Paraksti]